

Anotācijas

Referāti izkārtoti uzstāšanās secībā

***** Daba un tehnika *****

Infrastrukturējot plūsmas un aprites: konkurējošās modernitātes ūdeņu pārveides projektos

Kārlis Lakševics

Latvijas Universitāte, Ekonomikas un sociālo zinātņu fakultāte, Antropoloģijas nodaļa

Modernitātes ūdeņu pārveides projekti Latvijā ir aptvēruši upju bagarēšanu un taisnošanu, ūdeņu nosusināšanu un polderēšanu, hidroelektrostaciju celtniecību un citus inženieriskus darbus. Starp šo darbu mērķiem ir bijis veicināt ūdeņu noplūdi, palielināt zemes lauksaimnieciski produktīvo kapacitāti vai izmantot plūsmas enerģijas ražošanai. Pēdējās dekādēs daudzi no šiem projektiem ir tikuši apšaubīti gan ekoloģisku, gan ekonomisku iemeslu dēļ. Gan Latvijā, gan globāli arvien vairāk parādās iniciatīvas, kuras tiecas atbrīvot ūdeņu tecējumu zivju migrācijas atvieglošanai vai palielināt iztaisnoto posmu un nosusināto areālu ķīmiski filtrējošo kapacitāti ar upju atlikumošanu, palieņu atjaunošanu un mākslīgo mitrāju veidošanu. Šiem projektiem raksturīgs skats uz ūdeņiem kā uz sistēmu, kurā tās fizisko un ķīmisko īpašību manipulācijas maina lauksaimniecības pavairoto ķīmisko elementu slodzes un vairo biodaudzveidību rosinošu vidi. Kopumā šāds skatījums uz ūdeņiem kā infrastruktūru un to pārveidi kā fizikāli-ķīmisku procesu infrastruktūrēšanu saglabā modernitātes vīziju par nepieciešamību inženieriski maksimizēt ūdeņu plūsmu ieguvumus. Vienlaikus dažādās konstelācijās tas gan konkurē, gan sabalsojas ar iesakņotajiem zemes un ūdeņu produktīvuma diskursiem. Balstoties ūdeņu pārveides projektu analizē un etnogrāfiskā pētījumā, šajā prezentācijā es pievērsos šo konkurējošo ūdeņu infrastruktūrēšanas loģiku neērtajām attiecībām ar modernitāti, biodaudzveidības ekonomiku un ūdeņu klātbūtni. Tas ir arī vaicājums, kāda pieeja ūdeņiem šobrīd dominē un kādas ir alternatīvas.

Referāts izstrādāts FLPP "Ūdeņu kultūras: transformatīva pieeja ilgtspējīgām cilvēka-ūdeņu attiecībām" ietvaros (Izp-2023/1-0248).

Upju infrastruktūrizācija un regulēšana 20. gadsimta agroainavā

Klāss Dzirkalis, Edijs Breijers, Anita Zariņa

Latvijas Universitāte, Eksakto zinātņu un tehnoloģiju fakultāte, Ģeogrāfijas nodaļa

Upju regulēšana nereti tiek uzskatīta par tehniski neitrālu procesu, kura mērķis ir uzlabot lauksaimniecības efektivitāti un novērst plūdu draudus. Tomēr ūdens pārvaldība nav tikai

hidrotehniska nepieciešamība, bet arī politiski un ekonomiski nosacīta ainavas reorganizācija. Lielmeliorācijas projekti starpkaru periodā un vēl intensīvāk pēc Otrā pasaules kara ne tikai fiziski pārveidoja ūdens plūsmu, bet arī iedibināja jaunas attiecības starp cilvēkiem, vidi un valsts institūcijām. Šis pētījums analizē, kā upju regulēšana Zemgales līdzenumā kļuva par daļu no valsts industriālās attīstības un produktīvuma paradigmas. Upju regulācijas rezultātā tās tika infrastrukturizētas - pārvērstas par pārvaldāmiem resursiem, kas sarežģī robežšķirtnes starp ūdeni kā dabīgu elementu, un ūdeni kā valsts un industriālās attīstības projektu. Šajā prezentācijā mēs pievēršamies jautājumiem, kas saistīti ar upju regulācijas pasākumu cēloņu un norises gaitas analizēšanu, vēsturisko upju formu digitālo rekonstrukciju un to vizualizāciju. Pētījumā izmantoti vēsturiski kartogrāfiskie materiāli un arhīvu dati, lai vizualizētu, kā regulācija pārveidojusi upju telpisko organizāciju un atspoguļotu 20. gadsimta ainavu pārvaldības un ūdens resursu izmantošanas stratēģijas Zemgales līdzenuma agroainavā.

Referāts izstrādāts FLPP "Ūdeņu kultūras: transformatīva pieeja ilgtspējīgām cilvēka-ūdeņu attiecībām" ietvaros (Izp-2023/1-0248).

Kontrolētie un nekontrolējamie ūdeņi: bebru reintrodukcija un ūdeņu pārvaldības konflikti padomju Latvijā

Anita Zariņa¹, Ivo Vinogradovs¹, Edijs Breijers¹, Mārtiņš Lūkins²

¹ Latvijas Universitāte, Eksakto zinātņu un tehnoloģiju fakultāte, Ģeogrāfijas nodaļa

² LVMI Silava

Bebru (*Castor fiber*) reintrodukcija Latvijā 20. gadsimta vidū atklāj spriedzi starp dažādiem taut-saimniecības mērķiem un sugas ekoloģisko aģenci. Sākotnēji bebri tika ieviesti, aizsargāti un vēlāk rūpīgi pārvietoti kā resurss kažokādu un gaļas ieguvei. Taču, populācijai pieaugot, tie sāka izplatīties, pārvietojoties arī pa meliorācijas sistēmām, nereti izraisot applūšanu un infrastruktūras bojājumus. Šie procesi izgaismoja pretrunas starp produktivistiskās ainavas loģikā plānoto hidro-sistēmu un bebru radīto, nekontrolējamo ūdeņu telpu. Vienlaikus 1970. gados bebru mitrzesmes apzināja kā ekoloģiski nozīmīgas bioloģiskās daudzveidības un vides kvalitātes veicinātājas. Kopumā bebru klātbūtne atspoguļo plašākas pārmaiņas ūdeņu pārvaldībā – ūdeņi arvien vairāk tika uztverti kā resurss, ko iespējams pakļaut inženiertehniskai regulācijai. Taču bebru veidotās hidroekoloģiskās struktūras – dambji, applūdušās teritorijas – rada dinamisku un neviendabīgu telpu, kas neiekļāvās produktīvuma pārvaldības paradigmā. Tādēļ līdz pat 1980. gadiem līdzāspastāvēja divas atšķirīgas pieejas: viena, kas centās iekļaut bebrus kompleksā ūdeņu apsaimniekošanā, otra – kas balstījās meliorācijā un tehnoloģiskā kontrolē. Tomēr līdz ar bebru saimnieciskās vērtības kritumu bebrsaimniecības idejas tika atmestas.

Referātā, balstoties arhīvu dokumentu un padomju preses analizē, tiks aplūkotas bebru pārvaldības prakses – no kontrolētas ieviešanas līdz konfliktiem ar cilvēka veidotajām ūdenssaimniecības struktūrām. Vienlaikus tiks diskutēts, kā bebru darbība veido izpratni par ūdeņu, īpaši upju, dabiskumu un pārvaldības robežām.

Referāts izstrādāts FLPP "Ūdeņu kultūras: transformatīva pieeja ilgtspējīgām cilvēka-ūdeņu attiecībām" ietvaros (Izp-2023/1-0248).

HES kā valsts elektriskā sirds: energovara Latvijā

Ainārs Kamoliņš, Andrejs Balodis

Latvijas Universitāte, Filosofijas un socioloģijas institūts

Heidegers vēlinajā esejā "Jautājums par tehnoloģiju" (1954) apraksta Reinas upes utilitāru izmantošanu elektroenerģijas iegūšanai. Heidegers norāda, ka tehnoloģijas izmaiņa to, kā tiek uztverti dabas fenomeni: "Kas tagad ir upe, proti, ūdens spēka piegādātājs, rodas no spēkstacijas būtības." Tādējādi Heidegeram spēkstacija ir izgaismojusi īpašu upes aspektu, kas parādās enerģijas transformēšanā, uzglabāšanā un tālākā izplatīšanā ar elektrotīkla palīdzību. Tehnoloģijas veido ierāmēšanu, kas veido skatījumu uz dabu un cilvēku kā uz izmantojamiem un aprēķināmiem enerģijas vienības resursiem. Prezentācija attiecinās Heidegera novērojumu uz tām diskusijām, kas norisinājās Ķeguma HES projektēšanas un būvniecības laikā starpkaru Latvijā. Kā piemēri tiks izmantoti starpkaru Latvijas domātāju, inženieru un literātu darbi. Diskusijas, kas radās ap HES būvniecību, ļāva pārdefinēt darbu kā enerģijas transformāciju (termodinamikas teorijas ietekme, kas paceļ jautājumu par darba efektivitāti un enerģijas izniekošanu); kā arī ļāva izvērst jautājumu par efektīvu enerģijas plūsmu valstī (cilvēka-enerģijas-mašīnu asemblāžas), ko nodrošinātu vienota valsts elektrotīkla izbūve. Tādējādi literāri un filozofiski iztēlojumi par HES kalpoja kā energovaras modelis arī valsts iekārtai kopumā - kā veidot efektīvāku sistēmu ar mazāku enerģijas izniekošanu.

Referātā piedāvāsim ielūkoties jēdziena "energovara" izstrādes procesā, kas atvasināts no M. Fuko biovaras jēdziena. Izvērtēsim energovaras jēdziena sniegtās iespējas tehnoloģiju interpretācijai Latvijas kultūras un intelektuālajā vēsturē, kā arī potenciālu vides humanitārajās zinātnēs.

***** Mīti un prakses *****

Dzīves ūdens, nāves ūdens: mītu epistēmas vides filosofijā

Anne Sauka

Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultāte, Filozofijas nodaļa

Vairāk-nekā-cilvēka mijattiecības jaunā materiālisma filosofijā raksturo materialitātes un ideju sajūgtību. Tā paredz, ka mūsu izpratne par vidi, kas pamatojas ontoloģiskajos priekšpieņēmumos, aizvien ir klātesoša arī materialitātes līdzkonstituēšanā. Līdz ar šo atziņu pieaug situētu, cilvēka konkrētajā iemiesotībā balstītu zināšanu nozīme un parādās jautājums par to, kādi ontoloģiskie priekšstati veido mūsu ikreizējās vairāk-nekā-cilvēka mijattiecības? Jautājumā savukārt implicēta prasība pēc jaunu epistemoloģisko prizmu meklējumiem, kas ļautu mainīt cilvēka līdzšinējās attiecības ar vidi. Savā pētījumā pievērsos mītiem kā tādām epistēmām, kas var kalpot par pamatu situētām ģealoģijām vairāk-nekā-cilvēka mijattiecībās. Šajā skatījumā folklorā un mitoloģijā nesniedz konkrētas atbildes uz to, kā cilvēkam būtu jādzīvo, bet var tikt pielietota, kā cilvēka-vides attiecību skatījuma prizma. Mīts tādējādi kalpo kā epistēma, kas atbild uz jautājumu - kā? Ūdens kā dabas elements, kam mitoloģijā ir būtiska loma dzīvības un nāves kontekstā, šajā ziņā ir pateicīgs medijs vairāk-nekā-cilvēka mijattiecību analīzei. Tostarp, pievērsšanās cilvēka pieredzei caur attiecībām ar dabas elementiem arī pati par sevi iezīmē attiešanos no modernismam raksturīgās cilvēka-vides attiecību abstrakcijas, un piedāvā situētu vairāk-nekā-cilvēka mijattiecību perspektīvu. Šajā kontekstā es rakstā pievērsos cilvēka attiecībām ar ūdeņiem latviešu folklorā, piedāvājot apsvērt iespēju meklēt jaunas epistemoloģiskās prizmas mitoloģijā.

Referāts izstrādāts FLPP "Ūdeņu kultūras: transformatīva pieeja ilgtspējīgām cilvēka-ūdeņu attiecībām" ietvaros (Izp-2023/1-0248).

Ūdeņi Livonijas poētiskajā un saimnieciskajā ainavā 16./17. gs. mijas tekstos

Valda Kļava

Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultāte, Vēstures un arheoloģijas nodaļa

Ūdeņi 16./17.gs. mijas Livonijas raksturojumam veltītos tekstos parādās gan kā reālās dabas ainavas un vides sastāvdaļa, gan kā elements vai pat norišu aktors poetizētā ainavā. Mēs uzzinām gan eksaktu informāciju par ūdeņu veidiem, lokāciju, nosaukumiem, pielietojumu utt., gan tiekam iepazīstināti ar mītisku ainu, kurā ūdeņi ir teiksmainu norišu redzamā izpausme vai pat mitoloģisku spēku personifikācija vai arī tiekam ierauti bibliskās asociācijās par ūdeņu sakrālo vietu un lomu pasaules konstrukcijā un cilvēces likteņos. Turklāt šīs, no mūsdienu vērotāja viedokļa pretējās attieksmes, ūdeņu raksturojumā ir savstarpēji savijušās, viena otru papildina, ietver viena otras elementus. Referāts izstrādāts, balstoties uz 16./17. gs. mijas hronikām, jaunlatīņu literatūru un arklu revīzijām.

No upes līdz ūdens pumpim: veļas mazgāšanas izmaiņas industrializācijas ietekmē

Gundega Skagale

Latvijas Etnogrāfiskais brīvdabas muzejs

Veļas mazgāšana līdz pat 20. gs. vidum bija viens no smagākajiem sieviešu regulāri veicamajiem darbiem. Pelnu nolējumā (sārmā) un pašvāritās ziepēs veļu mazgāja ar rokām, velējot un būķējot koka vālēm uz velējamā sola vai akmens, vēlāk berza uz veļas dēļiem un vēl pēc tam grieza koka veļasmašīnās. Domājams, pelnus linu drēbju mazgāšanai Latvijas teritorijā sāka izmantot vienlaikus ar linu šķiedru audumu darināšanā. Āraišu ezerpili ar velējamām vālēm vienā slānī atrastās pelnu kaudzes varētu būt tikušas izmantotas veļas mazgāšanā jau 9. gadsimtā. Sārma varēja iegūt vairākos veidos. Biežāk pelniem lēja virsū vārošu, karstu, siltu vai aukstu ūdeni, tādējādi iegūstot pelnu izvilkumu - sārma. Velēja uz velētavas (velējamā sola), parasti divatā. Abos galos solam stāvēja velētājas, ar kreiso roku grieza slapjo veļas gabalu, ar labo - sita ar vāli. Ja velējamās vāles atmiņas institūcijās visbiežāk tiek eksponētas, uzsverot to simbolisko un estētisko vērtību, tad senākās veļasmašīnas ir tehnoloģisko sasniegumu un dizaina paraugi, kas atspoguļo amatniecības, rūpniecības un tehnoloģiju attīstību.

Upes kā atpūtas vides: laivošanas ūdenstūrisma vēsture Latvijā

Kristīne Krumberga

Latvijas Universitāte, Eksakto zinātņu un tehnoloģiju fakultāte, Ģeogrāfijas nodaļa

Laivošana upēs atpūtas nolūkā mūsdienās ir populārs brīvā laika pavadīšanas veids. Taču upju rekreatīvajai nozīmei Rietumu modernajā sabiedrībā, t.sk. Latvijā, ir salīdzinoši nesena vēsture. Pētījums izgaismo dažādus kontekstuālos apstākļus, naratīvus un prakses, kas kopš 20. gadsimta sākuma veicinājuši laivošanas ūdenstūrisma attīstību Latvijā un kultivējuši ideju par upēm kā atpūtas vidēm. Laivošana upēs kļuvusi no elitāras izpriecās un institucionāli organizētas masu ūdenstūrisma kustības par plaša spektra rekreācijas pakalpojumu dažādām gaumēm un iespējām. Vienlaikus attīstījušās specifiskas ģeogrāfiskās iztēles un vērtībnosīmes par upēm kā ūdenstūrisma

maršrutiem, sacīkšu trasēm un šķēršļu vidēm, nacionālās identitātes un brīvības iemiesojumiem, u.c. Pētījuma plašāks mērķis ir izvērst diskusiju par to, kā laivošanas ūdenstūrisms un atpūta pie/uz ūdens mūsdienās, līdztekus vēsturiski pārmantotajiem naratīviem un pieaugošajai upju komifikācijai un patēriņam, iespējo un veicina ekoloģiski daudzveidīgākas un niansētākas upju sapratnes un apzinātākas attiecības ar dažādām ūdeņu vidēm.

Referāts izstrādāts FLPP "Ūdeņu kultūras: transformatīva pieeja ilgtspējīgām cilvēka-ūdeņu attiecībām" ietvaros (Izp-2023/1-0248).

***** Rūpes, rīcība, reprezentācijas *****

Vides aizstāvība Latvijā: rūpes par ūdeņiem LDPAB darbībā

Karīna Ješkina

Latvijas Universitāte, Eksakto zinātņu un tehnoloģiju fakultāte, Ģeogrāfijas nodaļa

Latvijas Dabas un pieminekļu aizsardzības biedrība, dibināta 1959. gadā, ir uzskatāma par pirmo biedrību Latvijas teritorijā, kuras darbībās vērojamas sistemātiskas vides aktīvisma iezīmes. Mēģinājumi decentralizēt cilvēku aģenci un plašākas sabiedrības daļas uzmanības pievēršana vairāk nekā cilvēkiem (more-than-human) atspoguļoti biedrības darbībās, vēloties "pētīt, apzināt, sargāt, popularizēt, saglabāt, racionāli izmantot, vākt novērojumus" par Latvijas dabu un vēsturi. Vēlme uzlabot sabiedrības attiecības ar dabu, aicinot iedzīvotājus vērst uzmanību uz apkārt notiekošo - ūdeņu piesārņojumu ar neattīrītiem notekūdeņiem, eitrofikāciju un minerālmēslu lietojumu, punktveida piesārņojuma avotiem rajonos, ir daži no aspektiem ūdeņu aizsardzībā, kuriem pievērsās biedrība. Šajā biedrībā, kuras biedru skaits 1987. gadā pārsniedza 415 tūkstošus, tika lietotas dažādas metodes dabas un vides aizsardzības ideju popularizēšanai – konkursi dažādām mērķgrupām, reidi, lekcijas, drukāto materiālu izdošana t.sk. Dabas un vēstures kalendāra. Biedrības īstenotās aktivitātēs attiecībā uz ūdeņu aizsardzību lielākoties atbilst mūsdienu dabas un vides aizsardzības principiem, tomēr vērojama arī atšķirīgu prioritāšu izvirzīšana. Piemēram, konkursā "Mazo upju tīrībai", punkti tika piešķirti par upju attīrīšanu no piegružojuma, avotu tīrīšanu, nosaukumu izlikšanu, straujteču ierīkošanu, savukārt konkursā "Saglabāsim mūsu republikas mazās ūdenskrātuves" tika aicināts veikt ievērojamu, tehnisku iejaušanos ūdeņu tecējumā, veicot kapitālos remontus hidrotehnisko būvju atjaunošanā. Šīs un citas biedrības aktivitātes iezīmē to, kā attīstījies un veidojies vides aktīvisms Latvijā.

Referāts izstrādāts FLPP "Ūdeņu kultūras: transformatīva pieeja ilgtspējīgām cilvēka-ūdeņu attiecībām" ietvaros (Izp-2023/1-0248).

Tīrā un piesārņotā ūdens diskursi 20. gadsimta 80. gadu beigās un 90. gadu sākumā Latvijā

Artis Svece

Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultāte, Filozofijas nodaļa

Ūdens kultūras, uzlūkotas kā hidrosociālas asamblāžas, ietver gan ekoloģiskus, gan kultūrvēsturiskus un normatīvus, gan sociālus un politiskus, gan tehnoloģiskus aspektus. Ja pieņemam, ka šāds skatījums uz ūdens kultūrām uzrāda attiecības, kas vismaz daļēji pastāv pirms tās tika izteiktas teorijas formā, tad citi cilvēka un ūdens attiecību diskursi varētu gan apslēpt

būtiskas hidrosociālās asamblāžas iezīmes, gan arī tās atklāt, vienlaikus interpretējot atbilstoši konkrētā diskursa iekšējai loģikai. Referāta ietvaros aplūkoju tīro un piesārņoto ūdeņu diskursus 20. gadsimta 80. gadu beigās un 90. gadu sākumā Latvijā, uzrādot to, kā tajos tiek sasaistīti ekoloģiskie, kultūrvēsturiskie, sociālie, politiskie un tehnoloģiskie aspekti, kā arī analizēju šos diskursus no hidrosociālo asamblāžu pieejas perspektīvas. Vienlaikus mēģinu arī atbildēt uz citu pētnieku uzdoto jautājumu, vai ekoloģiskais aktīvisms Austrumeiropā šajā periodā vispār ir uzskatāms par ekoloģisko kustību.

Referāts izstrādāts FLPP "Ūdeņu kultūras: transformatīva pieeja ilgtspējīgām cilvēka-ūdeņu attiecībām" ietvaros (Izp-2023/1-0248).

Baltijas jūra kā vieta un kā tēls laikmetīgajā mākslā

Ieva Astahovska

Latvijas Laikmetīgās mākslas centrs

Vēlos pieteikt prezentāciju, kurā pievērsīšos tam, kā Baltijas mākslinieku darbos pēdējās desmit- gadēs iesaistīts Baltijas jūras konteksts un kā tas komentē politiskās, sociālās, ekonomiskās un ekoloģijas attiecības. Jūra izsenis ir bijis iecienīts motīvs mākslā, taču tas, protams, ir piedzīvojis transformācijas arī attiecībā uz semantisko, simbolisko, metaforisko vai dokumentālo atspoguļojumu un nozīmēm. Mani interesē, kā Baltijas jūra – gan kā vieta, gan kā tēls – laikmetīgajā mākslā atspoguļo attiecības starp lokālo, reģionālo un globālo kontekstu, piederības jautājumus, vēsturi, darbu ar pagātni, vienlaikus risinot tagadnes jautājumus. Baltijas reģionā ekoloģijas jautājumi mijiedarbojas ar sociālpolitiskās atmiņas, identitātes, nacionālisma, padomju koloniālisma seku problemātiku, un mākslā šī mijiedarbība nereti akcentēta caur jūras motīvu. Izsekojot vairākiem mākslas darbiem un izstādēm, šai pārskatā vēlos iesaistīt "posthumānās vietas politikas" konceptu: to raksturo saiknes un krustpunkti starp vēsturisko, ģeogrāfisko, kultūras un sociālpolitisko pieredzi, kas ietekmē arī iztēles robežas, tā iesaista gan kritisku skatījumu uz esošo, gan iztēli, kas ļauj apjaut, ka daba un ekosistēmas mums apkārt nav tikai resurss cilvēka vēlmju un vajadzību apmierināšanai. Šai kontekstā vēlētos pievērsties postkoloniālisma un dekoloniālā perspektīvām, un kā pārskatā aplūkotie mākslas darbi atspoguļo arī jautājumus, kas saistīti gan ar politiski vēsturisko un mākslas kontekstu, gan ienest jaunu refleksīvu pavērsienu reģiona mākslas vēsturē.

No rūpēm līdz pilsoniskai rīcībai: ar ūdeņiem saistīto pilsonisko iniciatīvu gadījums

Renārs Felcis

Latvijas Universitāte, Ekonomisko un sociālo zinātņu fakultāte, Sociālo zinātņu nodaļa

Cilvēku rūpes par dabu ir neatņemami saistītas, dzīvojot biofizikālā vidē. Tomēr bieži tās ir individualizētas, sarežģīti artikulējamas, rutinizēti pieredzētas. Tās var transformēties kolektīvā pilsoniskā rīcībā, ja cilvēki to aktualizē sociālajās figurācijās, kurās viņi dzīvo (biedrību, apvienību, kolektīvu ietvaros). Pilsoniskā rīcība var atspoguļot gan ikdienas dzīvei un pieredzei tiešākas norises (dabas norises dzīvesvietas tuvumā), gan tālākas norises reģionos, pilsētās, rajonos un apkaimēs. Pilsoniskās iniciatīvas ar mērķi panākt tādu vai citu tiesisku vai politisku risinājumu, savukārt, pieprasa formulēt un artikulēt koordinētas pilsoniskās rīcības nepieciešamību, un, iespējams, pārliecināt par un iesaistīt citus nepieciešamībā balsot par risinājumu.

Izmantojot datus no manabalss.lv platformā iesniegtajām ar ūdeņiem saistīto pilsoņu iniciatīvām, un, pielietojot datu zinātnē izmantotos statistiskos algoritmus valodas analīzei (text

analysis), iespējams analizēt kā pilsoņu iniciatīvu aprakstu formulējumi ir saistīti ar pilsoņu iniciatīvu daudzveidību (par ko, kādā līmenī - nacionālā vai pašvaldību) un sekmīgumu - pilsoņu aktivitātes ātrumu iniciatīvas parakstīšanā, iniciatīvas prasību īstenošanu to iesniegtajā līmenī (nacionālā vai pašvaldību). Ar ūdeņiem saistīto pilsoņu iniciatīvām labi raksturo gan pilsonisko, gan vides rezilienci un apliecina pilsoņu resilienci demokrātijas vājināšanās apstākļos.

This research is funded by the Ministry of Education and Science, project "Innovative and inclusive governance for the promotion of social involvement, trust, and communication", project No. VPP-LETONIKA-2021/3-0004.

Dažas Olektes dzīvības

Toms Babincevs¹, Sofija Anna Kozlova²

¹ Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultāte, Filosofijas nodaļa

² Ludviga Maksimiliāna Minhenes Universitāte

Darba mērķis ir meklēt hidrofeministiskas izteiksmes un domāšanas iespējas Olektes upes gadījuma analīzē, veroties Astrīdas Neimanis un citu hidrofeministiski domājošu autoru filosofiskajā piensūmā un jautājot par nākotnes izredzēm. Medijos Olekte ir dēvēta par "lielāko vides problēmu Ķekavas novadā". Vides un inženierkonsultantu uzņēmuma "Geo Consultants" veiktajā upes rekultivācijas iespēju izpētē tās ekoloģiskā kvalitāte novērtēta apzīmējumiem "slikta", "ļoti slikta", "aizvien pasliktinās". Olekte, kuras vēsturiskais dziļums ir starp 1,1–3,6 metriem, aptuveni 40 gadu gaitā ir zaudējusi savu sociālo un bioloģisko funkciju. No vietējo iecienītas peldvietas tā kļuva par uzņēmuma "Rīgas ūdens" filtru skalošanas ūdens un koagulanta novadišanas cisternu – līdz 21. gs. sākumam rūpnieciski radītais aizsērējums palēnināja upes plūsmu tiktāl, ka tā kļuva par stāvoša ūdens ūdenstilpi, kura ir vietām aizaugusi un kurā vairs nav dzīvotņu un nārsta vietu zivīm. Olektes sakopšanas plāns ir apstājies 2013. gadā pēc tā realizācijas pirmās kārtas (no četrām), kas ir bijusi veiksmīga, tomēr nav sagaidāms, ka Olektes dabiskais tecējums varētu pats atjaunoties. Olektes gadījums neizgaismo tikai industriālā piesārņojuma sekas – upes aizsērējuma radīšana bija kolektīvs process, arī apkaimes iedzīvotājiem regulāri upē izmetot sadzīves atkritumus un metāllūžņus. Olektē sociāli kolektīva un rūpnieciski individuāla vaina saduras ar 21. gs. urbanizējoši pragmatisku vides sakopšanas retoriku, paverot iespēju izvaicāt ētiskos aspektus.